

HET TESTAMENT VAN DE HOORNSE PIJPENMAKER HIJE JANSZ.

door F.Tymstra

Over de pijpennijverheid in Hoorn en Enkhuizen is nog maar weinig bekend. Het onderzoek wordt bemoeilijkt doordat de gegevens in het Hoorns Archief moeilijk te vinden zijn. Daarbij hebben Hoorn en Enkhuizen geen Gilde gekend.

Kort geleden kwam ik in het bezit van een akte van notaris Munt uit 1662, die door de Heer S.Jong bij toeval is ontdekt. Deze akte werd opgesteld ten behoeve van "*Hije Jansz. pijpmaker woonende alhier tot Hoorn*".

*Roijc Jansz pijpmaker woonende alhier
tot Hoorn*

Hoewel Hije ziek te bed ligt, is hij nog helder van geest. Voor het geval hij komt te overlijden, laat hij een testament maken waarin hij zijn bezittingen aan meerdere personen vermaakt. Ene Joachim Mulder erft "*sijn swart lakense mantel. Met een coopere betspan. Item een webje linnen groot 26 ell. Met een colur lakens pack. Beyde staende in de banck van leeningh mits dat hij Joachim het selve op sijn eygen costen sal moeten lossen*".

Tevens krijgt Joachim "*twee tinnen schotelen, twee kleyne aerde schutteltjens ende een groote tinnen kanne*".

Zijn knecht Pieter Jansz. zal zijn verdere huisraad erven, benevens zijn bed met toebehoren. Aan een derde genoemde persoon, Jacob Jansz. legateert hij "*drie tonnen met nieuw gemaakte Tobaex pijpen*". Tenslotte noemt hij "*Jan Heijksz. pijpmaker woonende tot Enchuyzen*".

*Jan Roijc ABB pijpmaker woonende
tot Enchuyzen*

Hij verklaart hem tot enig en universeel erfgenaam. Hij krijgt alle verdere goederen die buiten de voornoemde legaten overblijven, echter met inbegrip van de uitstaande schulden. Over deze geërfde goederen mag hij vrij beschikken.

Jammergenoeg zijn de "verdere goederen" niet beschreven. Het is niet uitgesloten dat de inventaris van de pijpenmakerij daar deel van uitmaakte, daar Jan Hijksz. eveneens van beroep pijpenmaker was. Gezien zijn naam zou hij een zoon van Hije

Jansz. kunnen zijn, die naar Enkhuizen was uitgeweken om daar een bestaan op te bouwen.
Interessant is de ondertekening van deze akte door Hije Jansz.
" Dit marck ⊕ is gestelt bij Hije Jansz."

Hij tekent met zijn huiskruis, een kruis in een cirkel. In de regel gingen huiskruisen over van de vader op de oudste zoon. Jongere zonen brachten voor gebruik een kleine verandering op het bestaande huiskruis aan. Bijvoorbeeld een extra pootje aan het kruis. Huiskruisen werden gebruikt als ondertekening of voor het merken van produkten. Hoewel nog niet gevonden zouden er pijpen van het Hoornse type kunnen bestaan, voorzien van dit merk.

Het belang van de akte.

Uit de gegevens die het testament vermeldt, kunnen we enige conclusies trekken.

1. Voor het historisch onderzoek levert deze akte twee nieuwe namen van pijpenmakers op, werkzaam in Hoorn en Enkhuizen. Tussen deze twee pijpenmakers bestaat een familie- of zakenrelatie.
2. Tot nu toe werd aangenomen dat de pijpennijverheid in beide plaatsen vóór 1650 verdwenen was. Met de nieuwe gegevens wordt de produktieperiode aanzienlijk verlengd. In Enkhuizen ging de produktie na 1662 zeker nog enige jaren door.
3. Hije Jansz. vermaakt 3 tonnen nieuwe pijpen aan Jacob Jansz. Hij is dus tot kort voor zijn ziekte als pijpenmaker in Hoorn actief geweest.
4. Hije bezit schulden en heeft goederen beleend bij de bank van lening. We mogen aannemen dat de verdiensten niet hoog zijn geweest.
5. Uit de genoemde personen kunnen we opmaken dat het hier een kleine pijpenmakerij betreft, z.g.n. huisarbeid.

Bronnen: Archief Westfriese Gemeenten Hoorn, boek 2136, akte 7 mei 1662, blz. 118-119

- J. van der Meulen: Huiskruisen gezet door pijpenmakers. P.K.N. nr. 34, blz. 44-45, 1986.